

Betűkészlet (font) magyar egyezményes lejegyzéshez (PC, Word 6)

Fru14W
2007. január

Az egyezményes lejegyzés (a továbbiakban EL) nyelvészetileg alapjelekből és mellékjelekből áll, továbbá feltételezi bizonyos kiegészítő jelek (pl. elválasztójel, zárójelek stb.) használatát. A fontban tehát alapjelek, mellékjelek és kiegészítő jelek szerepelnek. Előfordulhatnak olyan jelek is, amelyek a klasszikus (Deme László és Benkő Loránd által definiált) rendszernek nem elemei, ezért az EL kiterjesztéseként foghatjuk fel őket. A betűkészletben helyet kaptak még román betűk is, amelyek nem nyelvészeti jelek, hanem betűk, és természetesen nem az EL részei.

A Fru14W True Type, Windows 3.1 font, 32-255 tartománnyal. A Fru14W a Bihalbocs által is használt betűkészletnek olyan változata, amely régi PC-ken is használható. A font a standard ASCII-nak megfelelő szimbólumokat tartalmazza a 32 és 127 közötti tartományban. A font a **teljesség igényével támogatja a magyar egyezményes hangjelölést**, tehát maradéktalanul alkalmas nyelvjárási anyagok informatizálására.

A Fru14W font Microsoft **Word 6** szövegszerkesztővel, megfelelő sablonon (template) alapuló **dokumentumokban** használandó. A létrehozott (".doc" kiterjesztésű) fájlok **konverzió után lesznek felhasználhatók** (pl. a Bihalbocsban). A konverzió egyben javításokat is végez majd: szükség esetén javítja a mellékjelek sorrendjét (kötött sorrend), javítja a mellékjelek esetleg nem megfelelő grafikus mélységét, az egymás utáni esetleg több azonos mellékjelből (amelyek egymást takarják) csak egyet tart meg. A konvertált (és javított) változat további formátumba (pl. Atlasz betűk) is konvertálható.

Lejegyzés szerkesztése:

A mellékjelek önálló karaktereknek minősülnek, és az alapjelet követik, elvileg kötött sorrendben (de automatikus javítás is lesz). Grafikusan több elemből álló alapjel (pl.: ny, ccs, dzs) esetében az alapjelre vonatkozó összes mellékjel az alapjel utolsó grafikus eleme után következzen. (A mellékjelek nullaszélességűek.) A lejegyző személy az **alsó mellékjelek közül** a megfelelő grafikus mélységűt a **megfelelő billentyűkombinációval** jelöli ki (lásd a táblázatot).

Törlés: ha nincs kijelölés, akkor egyszerre csak egy jelet töröl, ahogy a Word szokta. Tehát egy mellékjeles alapjelből egyszerre csak egy elemet töröl (pl. az egyik mellékjelet).

Balra- és jobbranyíl: szintén elemenként (karakterenként) mozog a szövegben.

Szöveg kijelölése: mellékjelek közelében nem könnyű pontosan kijelölni a kívánt szövegrészt, mivel a mellékjelek nullaszélességűek. Gyakorlás szükséges. Javasolt a Shift lenyomva tartásával a balra-jobbra nyilak használata.

Alapjelek (gyakoribb, majd ritka magánhangzók, majd mássalhangzók):

BB konstans (csak tájékoztatásul)	billentyű kombináció (ms word 6)	Megjelenése Fru14W- ben	Megjegyzés
_ap	Alt + Á	à	
_app	Alt + A	ä	
_epp	Alt + E	ë	
_oe	Alt + Ö	œ	
_schwa	Alt + S Alt + I	ə	
_veli	Alt + Ctrl + I Ctrl + I	ɨ	Ritka
_velepp	Alt + Ctrl + E	ɛ̥	Ritka, diftongusban is lehet
_vele	Ctrl + E	ɛ̃	Egyes táblázatokban szerepel, hangértéke nem világos. Használata nem javasolt.
_Apcap	Alt + Shift + Á	Ă	(A magánhangzók nagybetűs változata is szükséges lehet.)
_Appcap	Alt + Shift + A	Ä	
_Eppcap	Alt + Shift + E	Ë	
			(Innen mássalhangzók:)
_bilabf	Alt + Ctrl + F	ɸ	f helyén fordulhat elő
_bilabv	Alt + W	β	Sokan w-t használnak azonos értékkel.
_bilabkistrem	Alt + T	ψ	Ritka (tremuláns)
_bilabnagytrem	Alt + Shift + T	Ψ	Ritka (tremuláns)
_ax	Alt + X	χ	Ritka
_palx	Alt + Ctrl + X	χ̣	Ritka (Ez egy alapjel!)
_ng	Alt + Ctrl + M	ŋ	EL kiterjesztése. Használata az egyezményes lejegyzés elveit sérti, nem javasolt.

Kiegészítő jelek:

BB konstans (csak tájékoztatásul)	billentyű kombináció (ms word 6)	Megjelenése Fru14W-ben	Megjegyzés
_kiselv	Alt + 0	ː	Pl.: vasːszeg
_nagyelv			Szünet jelzésére

Mellékjelek: (sok mellékjelnek több variánsa is rendelkezésre áll a fontban, ezek csak elhelyezkedésükben, mélységükben térnek el egymástól. Általános szabály: az alapjel után **Alt** segédbillentyűvel tesszük ki a mellékjelet, **Alt + Ctrl** eggyel mélyebb, **Alt + Shift** még mélyebb grafikus variánst választ ki, ha van olyan.)

BB konstans (csak tájékoztatásul)	billentyű kombináció (ms word 6)	Megjelenés Fru14W-ben	Mélység és megjegyzés
_dhossz	Alt + H	—	Hosszú
_dfelh	Alt + F	˘	Félhosszú
_dultrov	Alt + R	↑	Redukált, ultrarövid (EL módosítása, hagyományosan emelt és kicsinyített lenne)
_dnaz	Alt + N	~	Nazalizált, orrhangú. 1. mélység
_dnaz	Alt + Ctrl + N	~	2. mélység
_dnaz	Alt + Shift + N	~	3. mélység
_dpont	Alt + P	•	Pont = kicsit illabiálisabb. (Kakuminális ejtés jele is.) 1. mélység
_dpont	Alt + Ctrl + P	•	2. mélység
_dpont	Alt + Shift + P	•	3. mélység
_dkarika	Alt + K	◦	Karika = kicsit labiálisabb (kevésbé markánsan illabiális) 1. mélység
_dkarika	Alt + Ctrl + K	◦	2. mélység
_dkarika	Alt + Shift + K	◦	3. mélység
_djobb	Alt + 5	>	Előrébb képzett. 1. mélység
_djobb	Alt + Ctrl + 5	>	2. mélység
_djobb	Alt + Shift + 5	>	3. mélység

_dbal	Alt + 4	<	Hátrébb képzett. 1. mélység
_dbal	Alt + Ctrl + 4	<	2. mélység
_dbal	Alt + Shift + 4	<	3. mélység
_dle	Alt + 3	∨	Lejjebb, alacsonyabb nyelvháttal képzett (magánhangzó). 1. mélység
_dle	Alt + Ctrl + 3	∨	2. mélység
_dfel	Alt + 2	^	Feljebb, magasabb nyelvháttal képzett (magánhangzó). 1. mélység
_dfel	Alt + Ctrl + 2	^	2. mélység
_dleb1	Alt + 6	⌒	Diftongus első eleméhez 1. mélység
_dleb1	Alt + Ctrl + 6	⌒	2. mélység
_dleb1	Alt + Shift + 6	⌒	3. mélység
_dleb2	Alt + 7	⌒	Diftongus második eleméhez 1. mélység
_dleb2	Alt + Ctrl + 7	⌒	2. mélység
_dleb2	Alt + Shift + 7	⌒	3. mélység
_dkifli	Alt + 8	◌	Diftongus kevésbé nyomatékos eleme. 1. mélység
_dkifli	Alt + Ctrl + 8	◌	2. mélység
_dlat	Alt + L	◌	Ritka: Laterális és tremuláns közötti átmenethez 1. mélység (egyetlen)
_dlagy	Alt + 9	’	Lágyított, palatalizált

_dheh	Alt + Ctrl + 9	◌̣	Ritka: hehezetes, aspirált
_dsamli	Alt + D	◌̥	Ritka: D omb (akadályhangok képzési módja közötti átmenetekhez) 1. mélység
_dsamli	Alt + Ctrl + D	◌̥	2. mélység
_dverem	Alt + G	◌̣	Ritka: G ödör (akadályhangok képzési módja közötti átmenetekhez) 1. mélység
_dverem	Alt + Ctrl + G	◌̣	2. mélység
_dnyom	Alt + Ctrl + U	◌̄	Ritka: U nderlined = aláhúzott (hangsúlyos, de nem első szótag magánhangzója alá)
_dfelz		◌̩	EL kiterjesztése. Félzöngésség mellékjeles jelölése (nem használandó)
_dulth		◌̂	nagyon hosszú (nem használandó)